

ISSUES OF EDUCATING YOUNG PEOPLE IN THE SPIRIT OF IDEOLOGICAL PATRIOTISM IN INDEPENDENT UZBEKISTAN

Zoirova Sojida Umbarovna¹

¹Methodology of teaching social sciences and humanities (basics of spirituality)
1st year master's degree

<https://doi.org/10.5281/zenodo.4709833>

ARTICLE INFO

Received: 15th April 2021
Accepted: 19th April 2021
Online: 21st April 2021

KEY WORDS

upbringing, homeland, idea, perfection, youth, practice, attitude

ABSTRACT

The content of this report is a set of factors that serve to educate the younger generation in the spirit of patriotism with harmoniously developed ideas and help them to become the necessary personnel for the future.

MUSTAQIL O'ZBEKISTONDA YOSHLARNI GO'YAVIY VATANPARVARLIK RUHIDA TARBİYALASH MASALARI

Zoirova Sojida Umbarovna¹

MAQOLA TARIXI

Qabul qilindi: 15-aprel 2021
Ma'qullandi: 19-aprel 2021
Chop etildi: 21-aprel 2021

KALIT SO'ZLAR

tarbiya, vatan, g'oya, barkamollik, yoshlik, amaliyoy, munosabat

ANNOTATSIYA

Ushbu ma'ruzamning mazmuni shundan iboratki, o'sib kelayotgan yosh avlodni barkamol go'yalar bilan vatanparvarlik ruhida tarbiyalash hamda ularni kelajakda vatamix uchun kerakli kadrlar bo'lib yetishishiga xizmat qiluvchi omillar yig'indisi kiritilgan.

Tarbiyalash usullarini tarbiyaviy muammolarni hal qilish, ta'lim sohasidagi o'zaro munosabatlarni amalga oshirishning umumiy usullari yoki bolalarning rivojlanishini, munosabatlarni, muloqotini, faoliyatini rag'batlantiruvchi va xulq-atvorni tartibga solishga ko'maklashadigan kattalar, bolalar o'rtasidagi pedagogik jihatdan mos keladigan o'zaro hamkorlikning ijtimoiy

usullari deb belgilash mumkin. Bolani vatanparvarlik bilan tarbiyalashning individual shakllari orasida mustaqil tadqiqotla ajralib turadi. Masalan, bunga oddiygina uyga vazifalari ham mkiradi. Bolalar yozuvchilarining Vatan tarixidagi jangarilarning ekspluatatsiyasi, jasorati, shon-sharafi haqidagi asarlarini o'qish orqali o'qituvchining savollariga javob bera olishi

kerak. Hissiy tajriba har qanday aqliy jarayonga kirib bora oladi va ularning birlashishi uchun asos bo'lib xizmat qilishi lozim, ichki aqliy hayotning tizimli omili faoliyatning funktsional psixologik tizimini shakllantirishi aniqdir. Aniq harakatlar bilan belgilanadigan hissiy baholash asosida bolalarning shaxsiy sifati sifatida empatiya shakllanishi mumkin. Ushbu usullarning ba'zilar yuqorida aniqlangan. Shuning uchun biz ularni qo'llash xususiyatlarini ko'rib chiqamiz. Yoshlikda olingan tarbiya kelajakdagi axloqiy va axloqiy tarbiyaning eng chiroyli ko'rinishlaridan biri hisoblanadi. Bolalarning boshqa bolalar bilan munosabatlarini, so'zlashish qoidalari haqida nimalarni bilishlarini, mehribonlik, halollik, adolat tushunchalariga qanday munosabatda bo'lishlari ushbu usul yordamida o'quvchilarga maktabda, uyda, ko'chada, jamiyatda o'zini tutish normalari tushuntiriladi. Hikoya axloqiy axloqiy tarbiyaning asosiy usullaridan biri bo'lib, talabalarda jamiyatda qabul qilinadigan xatti-harakatlarning normalari to'g'risidagi g'oyalar va tushunchalarni to'plashni o'z ichiga oladi. Bundan tashqari, ushbu usul maktab o'qituvchilarining tajribalariga asoslanadi, ular orqali o'quvchilar yaxshi va yomonni, adolatli va adolatsizni ajrata boshlaydilar. Badiiy adabiyotni o'rganish paytida hikoya qilish, tushuntirish usullarini amalga oshirish mumkin. O'quvchilarda vatanparvarlik asoslarini shakllantirishga vaziyatlarni yaratish hamda tahlil qilish kabi ta'lim uslubi katta ta'sir ko'rsatib kelmoqda. Pedagogik amaliyotda quyidagi o'quv vaziyatlaridan foydalaniladi: Muammo - muammoni qanday hal qilish haqida fikrlarni shakllantirish lozim. Bizningcha, adabiy o'qish darslarida vatanparvarlik tarbiyasining eng samarali usuli bu suhbatdir. Bu talabalarga murakkab tushunchalarni tushunishga, ular bilan mustahkam axloqiy pozitsiyani

shakllantirishga va shaxsiy xulq tajribasini anglashga yordam beradi. Suhbat davomida talabalar munozarada faol ishtirok etishlari va o'zlari xulosalar chiqarishlari lozim. Ushbu usul kundalik hayotdagi aniq faktlar, voqealar, badiiy adabiyot namunalarini tahlil qilish hamda muhokama qilishga asoslangan. Suhbatning o'ziga xos xususiyati shundaki, talabalar o'zlari kontseptsiyalar haqida to'g'ri taxminlar va mulohazalarni ishlab chiqadilar va ulashadilar. Shuningdek, ular dramalarni, badiiy adabiyotdan parchalarni o'qishni ham o'z ichiga olishi kerak. Boshlang'ich ta'lim jarayonlarida axborot-reproduktiv usullar minimal darajaga tushiriladi. Ular faqat talabalar konstruktiv tashkil etish uchun asosga ega bo'lmagan holatlarda qo'llaniladi aqliy faoliyat yoki materialning murakkabligi tufayli. Suhbatlarning roli tomonidan yuqori baholandi. Bir qator suhbatlar, bunday suhbatlarning butun sikli shunchaki jamoalarda katta falsafiy tiklanish olib kelishi aniq. O'qituvchidan talabalarga katta hissiy yaqinlikni amalga talab qilinadi. Suhbat davomida u hurmat ko'rsatishi chunki bu bolalarning ichki dunyosini o'zgartira oladi. Vatanparvarlik pedagogik lug'ati "vatanga muhabbat tuyg'usi, uning manfaati uchun g'amxo'rlik, uni dushmanlardan himoya qilishga tayyorligini bildiruvchi ijtimoiy-siyosiy va axloqiy tamoyil" degan ma'noni bildiradi. Vatanparvarlik deganda ijtimoiy tuyg'u tushuniladi, uning mazmuni vatanga muhabbat, shaxsiy manfaatlarini o'z manfaatlariga bo'ysundirishga tayyorlikdir. Vatanparvarlik, o'z vatanining yutuqlari va madaniyati bilan faxrlanishni, vatan va o'z xalqining manfaatlarini himoya qilish istagini, shu bilan birga madaniy va tarixiy xususiyatlarni saqlab qolishga ham qaratiladi. O'z navbatida, vatan degani, inson tug'ilgan davlat va uning fuqaroligi bo'lgan mamlakatga aytiladi. Yana bir ta'rif bilan ifodalasak bo'ladi. Shaxs tug'ilgan joy,

mamlakat yurtga ham vatan deyiladi. Bolada vatan g'oyasi oila, bevosita atrof-muhitdan boshlanadi deyilishi bejiz emas. Yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash har doim maktabning shuningdek barcha ta'lim muassasalarinig umumiy maqsadi hamdir. Bu vatanparvarlikni shaxsiy fazilat sifatida shakllantirishga asoslangan murakkab pedagogik jarayon. Jamiyatimizning hozirgi rivojlanish bosqichida vatanparvarlik tarbiyasi quyidagi vazifalarni hal etish orqali amalga oshirilishi mumkin: jamiyatda, fuqarolarning ongida va hissiyotlarida ijtimoiy ahamiyatga ega vatanparvarlik qadriyatlarining borligi, munosabatlari va e'tiqodlarining tirikligidadir. Bundan tashqari qonuniylik, jamoat va jamoaviy hayot normalariga hurmat ruhida tarbiyalash, insonning konstitutsiyaviy huquqlari, burchlarini hamda fuqarolik burchlarini amalga oshirishni ta'minlash uchun sharoit yaratish o'quv muassasalariga yuklatiladi. Fuqarolarda O'zbekiston Respublikasining ramzlari - Gerb, Bayroq, Madhiya, boshqa ramzlari va Vatanning tarixiy yodgorliklariga faxr, chuqur hurmat va ehtirom hissini uyg'otish ham yoshlikdan beriladigan ta'lim tarbiyaga bog'liq. Jamoat hayotidagi voqea va hodisalarni yoritishda, Vatan tarixini buzib ko'rsatishga va qalbakilashtirishga faol qarshi turishda televideniya, radio va boshqa ommaviy axborot vositalarining vatanparvarlik yo'nalishini kuchaytirish uchun sharoitlar yaratish yetuk kadrlar tayyorlash lozim. Irqiy, milliy, diniy bag'rikenglikni shakllantirish, xalqlar o'rtasidagi do'stona munosabatlarni rivojlantirish ham vatanparvarlik ruhi sanaladi. Axloqiy tarbiyaning muhim tarkibiy qismi vatanparvarlik va millatlararo munosabatlar madaniyatini shakllantirish bo'lib, ular insonning ijtimoiy-fuqarolik va ma'naviy rivojlanishida katta ahamiyatga ega. Faqat vatanparvarlik va milliy ziyoratgoh tuyg'ulari asosida Vatanga muhabbat

kuchayadi, uning kuchi, sha'ni va mustaqilligi uchun javobgarlik hissi, jamiyatning moddiy va ma'naviy qadriyatlarini, shaxsning oliyjanobligi va qadr-qimmatini saqlanib qoladi. O'tmishning ko'plab mutafakkirlari va ma'rifatparvarlari shaxsni shaxs sifatida shakllantirish jarayonida vatanparvarlik va millatlararo munosabatlar madaniyatining rolini ochib berish ularning ko'p qirrali shakllantiruvchi ta'siriga ishora qilganlar. Rus tanqidchi-demokrat V.G. Belinskiy vatanparvarlik umuminsoniy ma'naviy qadriyatlar ideallarni o'z ichiga olganligini va insonni ijtimoiy hamjamiyat a'zosi bo'lishini ta'kidlaydi. "O'z Vatani sevish bu, unda insoniyat idealining amalga oshirishini ko'rishni istash va buni amalga oshirish uchun bor imkoniyatidan foydalanish kerak deya ta'kidlab o'tgan. Mag'rurliksiz odam yo'q ekan, demak, vatanga muhabbat yo'q odam yo'q, va bu sevgi insonning yuragiga kerakli kalit bo'ladi, kurashni qo'llab-quvvatlaydi, uning yovuz tabiiy, shaxsiy, oilaviy va qabilaga moyilligi bo'ladi. Haqiqiy vatanparvarlik gumanistik xususiyatga ega bo'lib, boshqa xalqlar va mamlakatlarga, ularning milliy urf-odatlarini va an'analarga hurmatni o'z ichiga oladi va millatlararo munosabatlar madaniyati bilan uzviy bog'liqdir. Shu ma'noda vatanparvarlik va millatlararo munosabatlar madaniyati bir-biri bilan chambarchas bog'liq, organik birlikda namoyon bo'ladi, shaxsning axloqiy ahamiyatini belgilaydi. Boshlang'ich maktabda vatanparvarlik tarbiyasi deganda o'quvchilarda vatanga bo'lgan muhabbat izchil va barqaror shakllanishi tushuniladi. Yosh o'quvchilar o'z vatanlari, xalqlari bilan faxrlanish tuyg'usini, o'z ona madaniyatiga va xalqning ulkan yutuqlariga hurmat tuyg'usini rivojlantirishlari kerak. Vatanga muhabbat hissi bolada oilasiga, eng yaqin odamlarga - onasi va otasiga, bobo-buvilariga, aka-uka, opa-singillariga bo'lgan munosabatda

boshlanadi. Ushbu fazilatni pedagogik talqin qilish nafaqat axloqiy tuyg'ular bilan chegaralanmaydi. Bu shaxsning tegishli ehtiyoj-motivatsion sohasini, vatanparvarlik ongi hamda xulq-atvorini o'z ichiga oladi, ular qat'iy ravishda vatanparvarlikni axloqiy sifat sifatida tavsiflaydi. Shu nuqtai nazardan, vatanparvarlik pedagogikada axloqiy fazilat

sifatida belgilanadi, unga vatanga sadoqat bilan xizmat qilish zarurati, unga bo'lgan muhabbat va sadoqat namoyon bo'lishi, uning buyukligi va shon-sharafini anglash va his qilish, u bilan ma'naviy bog'liqlik, o'z sha'ni hamda qadr-qimmatini himoya qilish istagi kiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Vatan madhi. Azamat Xurramov
2. Vatanparvarlik. Sharof Baratov